

*Т.А. Васильєва, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

МЕХАНІЗМ УЧАСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ У ПРОЕКТНОМУ ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙ

В даний момент у багатьох країнах світу проектне фінансування, як один з найбільш перспективних видів організації фінансування проектів у капіталомістких галузях промисловості, стало невід'ємним елементом системи фінансово-кредитного забезпечення інноваційного процесу. Традиційно основним джерелом ресурсного забезпечення даних операцій є банки. Розглянемо механізми участі банківських установ у здійсненні операцій проектного фінансування інноваційної діяльності.

У випадку, коли аналізовані операції припускають так зване „*незалежне рівнобіжне фінансування*”, кілька банків виділяють окремі позики для реалізації інноваційного проекту, укладають з підприємством – інноватором окремі кредитні угоди і фінансують кожен свою частину проекту – субпроекти. Якщо аналізовані операції припускають так зване „*софінансування*”, то банки виступають єдиним пулом, формуючи консорціум або синдикат, і укладаючи єдину кредитну угоду. У рамках софінансування функції щодо проведення переговорів із підприємством – інноватором, оцінки запропонованого до кредитування інноваційного проекту і пов'язаних з ним ризиків, узгодження суперечок, що виникають між членами консорціуму і клієнтом із приводу запропонованої угоди, забезпечення мобілізації необхідних інвестиційних ресурсів, визначення внутрішньої структури консорціуму, розподілу функцій і винагороди між окремими банками – учасниками проектного фінансування, приймає на себе банк-організатор. Функції щодо підготовки і підписання єдиної кредитної угоди, ведення обліку й акумуляції кредитних ресурсів здійснює банк-менеджер. Функції щодо контролю за здійсненням кредитної угоди (а нерідко і реалізацією інноваційного процесу), здійснення розрахункових операцій і адміністративної роботи, пов'язаної з кредитом, здій-

снює банк-агент, одержуючи за це комісійну винагороду. Якщо аналізовані операції припускають так зване «*послідовне фінансування*», то в цьому випадку великий авторитетний банк виступає тільки в ролі ініціатора кредитної угоди, а після видачі позики підприємству – інноватору передає свої вимоги по заборгованості іншим кредиторам, знімаючи її зі свого балансу, і одержує комісійну винагороду за оцінку інноваційного проекту, розробку кредитного договору і видачу позики. Він є свого роду гарантом привабливості позичальника для інших банків – потенційних учасників проектного фінансування. На жаль, така схема здійснення проектного фінансування ще не має широкого поширення в Україні, оскільки буквально одиниці вітчизняних банків задовольняють формальним ознакам банку – організатора даної схеми: великий авторитетний банк, достатній рівень власних коштів для акумулювання необхідного обсягу фінансування, висока репутація в міжнародному бізнесі, значний кредитний потенціал комерційного банку, наявність досвідчених фахівців з експертизи інноваційних проектів.

Приймаючи рішення про участь у проектному фінансуванні, банки можуть надавати кредитні ресурси на наступних умовах: *без права регресу на позичальника* (банк приймає на себе більшість ризиків, пов'язаних з реалізацією проекту, а при невдачі проекту не може відшкодувати свої втрати за рахунок активів його засновників), *з повним регресом на позичальника* (банк приймає на себе мінімальні ризики, обмежуючи свою участь тільки наданням кредитів з оформленням відповідного забезпечення) і *з обмеженим регресом на позичальника* (передбачається поділ ризиків між учасниками проектного фінансування, установлення визначеного ліміту відповідальності засновників проекту понад активи і грошові потоки проектної компанії, у рамках якого банк зможе одержати компенсацію своїх втрат). Крім того, існує і такий вид проектного фінансування, при якому відбувається *комбінування декількох форм*: наприклад, фінансування під гарантію уряду або міжнародних організацій з неповним або обмеженим регресом на позичальника.